

максимизирует прибыль, ограничивая предложение и поднимая, таким образом, цену. Но в случае с информационными товарами фирмы, сталкиваясь с эффектом экономии от расширения производства, как со стороны спроса, так и со стороны предложения, поступают совершенно противоположным образом: они увеличивают объемы производства и уменьшают цены. В связи с этим возникает риск роста цен при ограничении рыночной доли высокотехнологичной фирмы. Поэтому необходимо дать возможность монополиям максимально использовать эффект от роста масштаба производства, учитывая тот факт, что быстрые инновационные изменения в индустрии не позволят им остановиться на достигнутом. Если монополии станут неэффективными, они будут очень быстро замещены более агрессивными конкурентами.

«Невидимая рука». Рынок дает возможность координировать экономическую деятельность без наличия какой-либо центральной организации, данный принцип рыночной экономики был сформулирован еще Адамом Смитом. Развитие компьютерных сетей, являющихся базой для электронной коммерции, а также процессы глобализации, для которых Интернет стал одним из элементов рыночной инфраструктуры, только подтверждают данный принцип.

Однако, в условиях информационной экономики принцип «невидимой руки» имеет и негативный аспект, т.к. не может учитывать «сетевые экстерналии», способствовать противодействию усилению монополий и решать проблему распределения доходов. Информационная экономика нуждается в несовершенном рынке, на котором инноваторы могут получать компенсации за свои инвестиции. Это следует также из идей Й. Шумпетера, который еще в начале 20 века создал теорию «creative destruction», согласно которой монополии могут активно способствовать введению инноваций и экономическому росту, т.к. они способствуют инновациям, побуждают к ним своих работников (например, Г. Форд требовал от молодых специалистов еженедельных предложений по всевозможному усовершенствованию, пусть даже фантастическому), тогда как отдельная фирма может добыть большую прибыль путем копирования технологий и стратегии соперников.

Государственное невмешательство. Данный принцип также претерпевает изменения. С одной стороны, государству практически невозможно отслеживать электронную коммерцию и влиять на рынок, функционирующий в компьютерных сетях. С другой стороны, информационные технологии и сети предоставляют новые возможности для перераспределения материальных благ.

События последних лет, происходящие в США и касающиеся фирмы Майкрософт, свидетельствуют об изменении позиции государства к сверхприбыльным монополиям. Дело, возбужденное правительством США против руководителя фирмы Билла Гейтса в начале 2000-х годов, было направлено, прежде всего, на подрыв его доминирующей позиции на рынке программных продуктов, а именно операционных систем и оно было спровоцировано конкурирующими фирмами, т.к. их технологии не могли пробиться на рынок. Ключевым положением конкурентной политики со стороны государства в условиях новой экономики должен стать учет того фактора, что хотя информационная экономика не является чисто рыночной сферой, но злоупотребление рыночной властью одной фирмой может охладить инновационный пыл других.

Выводы. Рассмотренная модификация принципов функционирования рынков для виртуальных рынков, функционирующих в компьютерной сети Интернет, показывает, что, во-первых, возрастает роль потребителя, его влияние на формирование предложения; во-вторых, информация на виртуальных рынках более симметрична, чем на традиционных, т.к. потребитель имеет возможность сравнивать цены разных продавцов только подключившись к Интернет; в-третьих, эффект масштаба на виртуальных рынках позволяет явно проявляться таким принципам, как «невидимая рука» и государственное невмешательство, поскольку виртуальные рынки имеют глобальный характер.

В дальнейших исследованиях необходимо рассмотреть работу принципов и формирование рыночных отношений в конкретных сегментах виртуального рынка.

Источники и литература:

1. Григорьев С. С. Основные формы рыночных интерактивных отношений // Вестник Саратовского государственного социально-экономического университета. 2010. № 5. С. 19–22.
2. Григорьев С. С. Особенности рыночных отношений в интерактивном секторе экономики // Вестник Саратовского государственного социально-экономического университета. 2012. № 1 (40). С. 13–16.
3. Григорьев С. С. Тенденции развития интерактивных товарно-денежных отношений // Terra Economics. 2012. Т.10. № 1–3. С. 28–30.
4. Фоменко Н. М. Условия и последовательность вхождения предприятий в сетевой электронный рынок // Terra Economics. – 2009. Т.7. № 4–2. С. 98–100.
5. Алгулиев Р. М., Махмудов Р. Ш. Вопросы трансформации рыночной экономики в информационном обществе // Вестник Института экономики РАН. 2014. № 6. С. 85–101.
6. Arena R., Longhi C. Markets and Organization. – Paris, Springer, 1998. – 696 p.
7. Тапскотт Д. Электронно-цифровое общество. Пер. с англ. – К. «INT-пресс». Издательство – М. : «Репл-бук», 1999. – 432 с.
8. Нонака И., Takeuchi X. Компания – создатель знания. Зарождение и развитие инноваций в японских фирмах. / Пер. с англ. – М. : ЗАО «Олимп-Бизнес», 2003. – 384 с.
9. Lamberton D. M. The Information Economy Revisited. In “Information and Communication in Economics”, ed. Robert E. Babe. Boston : Kluwer Academic, 1994. P. 234–271.
10. Hagmann C., McCahon C. Strategic Information Systems and Competitiveness: Are Firms Ready For an IST-driven Competitive Challenge? // Information and Management, 1993. – Vol. 125, № 4. – P. 183–198.

ФІНАНСОВИЙ ОБЛІК ВИПЛАТ ПЕРСОНАЛУ: ПОДАТКОВІ І СОЦІАЛЬНІ АСПЕКТИ

Анотація. В статті проаналізовано нормативно-правову базу, що регламентує порядок здійснення виплат працівникам в поточному році. В процесі дослідження визначено і відокремлено частину виплат, які є доходними для працівників. Обґрунтовано сучасну методику нарахування доходних виплат. Проведено облікову систематизацію всіх можливих утримань з нарахованих доходних виплат. Визначені податкові аспекти доходних виплат.

Ключові слова: оплата праці, доходні виплати, нарахування, утримання, мінімальна заробітна плата, прожитковий мінімум, податок на доходи, податкова пільга.

Аннотация. В статье проанализирована нормативно-правовая база, которая регламентирует порядок осуществления выплат работникам в текущем году. В процессе исследования определена и отделена часть выплат, которые являются доходными для работников. Обоснована современная методика начисления доходных выплат. Проведена учетная систематизация всех возможных удержаний из начисленных доходных выплат. Определены налоговые аспекты доходных выплат.

Ключевые слова: оплата труда, доходные выплаты, начисления, удержания, минимальная заработная плата, прожиточный минимум, налог на доходы, налоговая льгота.

Summary. In article the legal base which regulates the procedure of payments to workers is analyzed. During research the part of payments which are profitable for workers is determined and separated. The modern technique of charge of profitable payments is proved. Registration ordering of all probable deduction from the charged profitable payments is carried out. Defined tax aspects of revenue payments.

In the article description of accounting for wages and salaries and deductions from benefits accrued under the financial, tax and insurance law.

Payroll is based on the use of certain wage system, a set of rules that define the relationship between the amount of labor and measure employee benefits. The system of remuneration depends on the form of wages. The main forms are hourly and piece.

Criteria payments to a group determine the need for current tax law to implement mandatory national or internal mandatory deductions.

Further studies may be aimed at the unification of accounting revenue accruing points on wages and salaries and related to the emergence of tax and insurance obligations.

Keywords: wages, revenue payments, charges, maintenance, minimum wage, living wage, income tax on, tax benefit.

Введення. Заробітна плата як економічна категорія є багатограним стимулюючим фактором, з іншого боку як об'єкт бухгалтерського обліку є комплексною ланкою облікових процедур і елементом витрат. По-перше розрахунки підприємства з оплати праці входять до складу типових господарських операцій. По друге зобов'язання по заробітній платі виступає в якості балансового об'єкту. І по-третє виплати працівникам підприємства складають значну частину витрат. Разом з тим не всі виплати можуть визнаватися витратами підприємства. Основним нормативним документом, що регламентує порядок виплат персоналу та їх відображення в обліку є Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 26 «Виплати працівникам» [1]. Цей документ визначає основні види виплат і винагород персоналу підприємства. Практично усі з них пов'язані зі збільшенням особистих доходів працівників (дохідні виплати). Однак у практиці господарської діяльності крім дохідних виплат застосовуються виплати, що є коштами здійснення підприємством розрахункових операцій і не пов'язані з особистими доходами персоналу [2]. Віднесення виплат до розряду доходних спричиняє виникнення податкових і страхових зобов'язань, що пов'язані з нарахуванням цих виплат.

Постановка завдання. Автори зробили спробу погодити вимоги фінансового обліку і податкового законодавства щодо виплат персоналу. Вивчена проблема обліку виплат персоналу з урахуванням критеріїв віднесення їх до складу доходних. Для цього представлена класифікація виплат персоналу, зроблений їх порівняльний аналіз. Крім того дана облікова характеристика виплат персоналу і утримань з нарахованих виплат згідно з фінансовим, податковим й страховим законодавством.

Результати. Заробітна плата являє собою винагороду, розрахована, як правило, у грошовому вираженні, що за трудовим договором власник або уповноважений їм орган виплачує працівнику за виконану їм роботу. Згідно з податковим законодавством заробітна плата є основною частиною поточних виплат працівникам. За національними стандартами фінансове законодавство всі виплати працівникам формулює такими, що є виключно доходними. Але, таким чином, не враховується ціла група виплат, які, згідно з податковим законодавством не можуть бути доходними (страхові, підзвітні суми, зворотні термінові позики, тощо).

Серед сукупності виплат персоналу можна відокремити дві групи, які, в свою чергу розділяються на види виплат (рис. 1). Саме нарахування виплат першої групи спричиняє виникнення податкових і страхових зобов'язань підприємства.

Рис. 1. Схема виплат персоналу

Поточні виплати складаються з фонду основної зарплати, фонду додаткової зарплати та інших заохочувальних і компенсаційних виплат. До разових виплат належать виплати при звільненні, виплати по закінченні трудової діяльності тощо. До довгострокових виплат належать виплати, що є інструментами власного капіталу підприємства та інші довгострокові виплати [1, ст.4].

Серед доходних витрат найбільшу питому вагу займає заробітна плата. Порядок її обчислення і нарахування до виплати залежить від форми оплати праці та системи, що прийнята обліковою політикою підприємства.

Основна заробітна плата - це винагорода за виконану роботу відповідно до встановлених норм праці. Додаткова заробітна плата - це винагорода роботу понад установлені норми, за трудові успіхи, винахідливість, особливі умови праці. Всі види додаткової зарплати нараховуються по середньому заробітку по таблиці й відповідних документах.

Інші заохочувальні й компенсаційні виплати - це винагороди за підсумками роботи за рік, премії по спеціальних системах і положенням, компенсаційні та інші грошові й матеріальні виплати, які не передбачені актами чинного законодавства, або які провадяться понад установлені зазначеними актами норм.

Нарахування заробітної плати базується на застосуванні певної системи оплати праці, тобто сукупності правил, які визначають співвідношення між мірою праці й мірою винагороди працівників. Система оплати праці залежить від форми оплати праці. Основними формами є відрядна й погодинна.

Відрядна - форма оплати праці, що залежить від кількості виконаної роботи (виготовленої продукції).

Погодинна - форма оплати праці, що залежить від кількості відпрацьованого часу (годин) (n) і тарифної ставки на одиницю часу (1 година) (T). При погодинній формі оплати праці сума заробітку визначається за формулою (1).

$$Z = T x n \quad (1)$$

Сучасна методика нарахування заробітної плати припускає прив'язку до деяких економічних показників. Одним з них є мінімальна заробітна плата (МЗП) - це законодавчо встановлений розмір заробітної плати за простій, некваліфіковану працю, нижче якого не може провадитися оплата за виконану працівником місячну, погодинну норму праці.

Законом України про державний бюджет на 2014 рік у якості розміри МЗП передбачено суму 1218 грн.

Особливістю утримань із нарахованої заробітної плати є той факт, що серед видів утримань більше не використовується прибутковий податок. Його замінив податок на доходи фізичних осіб (ПДФО). Крім того для визначення його розміру частина суми доходу може звільнятися від оподаткування. При цьому на відміну від застосовуваного раніше неоподаткованого мінімуму доходів громадян у сучасній методиці застосовується податкова соціальна пільга (ПСП).

Податкова соціальна пільга, тобто сума зарплати, що звільняється від оподаткування ПДФО визначається як $\frac{1}{2}$ МЗП (формула 2). Тобто на 2014 рік цей показник дорівнює:

$$\begin{aligned} ПСП &= \frac{1}{2} МЗП \quad (2) \\ ПСП_{2014} &= \frac{1}{2} 1218 = 609 \text{ грн.} \end{aligned}$$

Ще одним показником, що використовується для визначення суми нарахованої заробітної плати, зокрема для визначення граничної суми доходу для застосування податкової соціальної пільги є *прожитковий мінімум*.

Прожитковий мінімум (ПМ) - встановлений законодавством показник, що характеризує суму витрат на місяць, в розрахунку на одну фізичну особу, що необхідні для забезпечення мінімальних життєвих потреб людини. Розмір цього показника в 2014 році становить:

- для працездатних осіб – 1218 грн (дорівнює МЗП);
- для осіб, що втратили працездатність - 949 грн;
- для дітей віком до 6 років – 1032 грн;
- для дітей віком з 6 до 18 років – 1286 грн.

Запланованого на липень та жовтень підвищення (до 1378 грн.) рівня ПМ згідно із Законом № 1165-VII від 27.03.2014 не відбулося.

ФІНАНСОВИЙ ОБЛІК ВИПЛАТ ПЕРСОНАЛУ: ПОДАТКОВІ І СОЦІАЛЬНІ АСПЕКТИ

Згідно підпункту 169.4.1 Податкового кодекса України податкова соціальна пільга - 2014 може застосовуватися до доходу працівника у вигляді заробітної плати, а також таке прирівнених до неї виплат, якщо розмір доходу не перевищує прожиткового мінімуму, встановленого для працездатної особи на 01 січня 2014 року, помноженого на коефіцієнт 1,40 і округленого до найближчих 10 гривень.

Граничний розмір зарплати для надання податкової соціальної пільги ($ГРЗ_{ПСП}$) - максимальна сума нарахованої зарплати, що дозволяє застосовувати ПСП.

$$ГРЗ_{ПСП} = ПМ \times 1,4 \text{ (округляти до 10)} \text{ (3)}$$

$$ГРЗ_{ПСП 2014} = 1218 \times 1,4 = 1705 \text{ (} \approx 1710 \text{ грн.)}$$

Серед різних видів утримань можна знайти загальні риси, які дозволяють групувати їх на 3 види (таблиця 1):

1. Обов'язкові загальнодержавні
2. Обов'язкові внутрішні
3. Добровільні

Таблиця 1. Групування утримань за їх видами

Вид утримання	Розмір утримання від нарахованої заробітної плати	Кореспонденція	
		Дт	Кт
I. Загальнодержавні			
Єдиний соціальний внесок	3,6%	661	651
Податок на доходи фізичних осіб	У розмірі, що не перевищує 10-кратний розмір МЗП	15 %	661
	У розмірі, що перевищує 10-кратний розмір МЗП	17 %	
II. Обов'язкові			
По відшкодуванню заповдяного збитку	Згідно акту збитку (дефектного акту)	661	375
Невикористані підзвітні суми	Згідно авансового звіту	661	372
По виконавчих листах	Згідно рішення суду	661	377
III. Добровільні			
Погашення виданої працівникові позички	Згідно розміру виданої позички й строків її погашення	661	376
Внески за індивідуальним страхуванням	Згідно заяви працівника про внески на добровільне страхування	661	654

Із зарплати робітників як і раніше утримуються 3,6% (тобто у разі нарахування мінімальної зарплати утримання складуть з січня по листопад $0,036 * 1218,00 = 43,84$ гривень, у грудні $0,036 * 1378,00 = 49,61$ гривень.

Відповідно до п. 164.5 ПКУ під час нарахування (надання) доходів у будь-якій негрошовій формі базою оподаткування є вартість такого доходу, розрахована за звичайними цінами, помножена на так званий «натуральний коефіцієнт», який приставці податку:

- 15 % дорівнює 1,176471;
- 17% дорівнює 1,204819.

Максимальна зарплата, на яку в 2014 році нараховується єдиний внесок складає 17 прожиткових мінімумів, тобто з січня по листопад (як це було в 2013 році) $17 * 1218,00 = 20706$ гривень.

Ставки податку на доходи фізичних осіб залежать від виду доходів визначається певною статтею (пунктом, підпунктом) податкового кодексу України [4].

Таблиця 2. Ставки податку на доходи фізичних осіб до 31.12.2014 року

Вид доходу	Ставка податку	Стаття (пункт, підпункт) Кодексу
Доходи, одержані, у тому числі, але не виключно у формі заробітної плати, інших заохочувальних та компенсаційних виплат або інших виплат і винагород, які виплачуються (надаються) платнику у зв'язку з трудовими відносинами та за цивільно-правовими договорами:		
У розмірі, що за звітний податковий місяць не перевищує 10-тикратний розмір МЗП	15 %	абз. 1 п. 167.1
У розмірі, що за звітний податковий місяць перевищує 10-тикратний розмір МЗП	17 %	абз. 2 п. 167.1
Доходи, отримані фізичною особою – підприємцем від провадження господарської діяльності	15 (17) %	п. 177.1
Доходи громадян, отримані протягом календарного року від провадження незалежної професійної діяльності	15 (17) %	п. 178.2
Суми надміру витрачених коштів, отриманих на відрядження або підзвіт, та не повернутих у встановлений строк	15 (17) %	п. 170.9
Доходи, отримані від надання майна в лізинг, оренду або суборенду (строкове володіння та/або користування)	15 (17) %	п. 170.1
Кошти або вартість майна (послуг), що надаються роботодавцем як допомога на поховання платника податку, в сумі перевищення над сумою подвійного розміру місячного прожиткового мінімуму для працездатної особи, встановленого на 1 січня звітного податкового року, помноженою на 1,4 та округленою до найближчих 10 гривень	15 (17) %	пп. «б» Іпп. 165.1.22
Частина благодійної допомоги, що підлягає податкуванню з урахуванням норм п. 170.7 ПКУ	15 (17) %	п. 170.7

Висновки. Результатом проведеного дослідження є систематизація виплат працівникам та їх групування на дві основних групи. Критерії віднесення виплат до певної групи визначають необхідність застосування чинного податкового законодавства з метою здійснення обов'язкових загальнодержавних, або обов'язкових внутрішніх утримань. Крім того проведено облікову оцінку порядку нарахування доходних виплат і систематизацію утримань з нарахованих виплат. Наукова новизна дослідження полягає по-перше у відокремленні частини виплат персоналу на які не розповсюджуються норми П(С)БУ №26 (недоходні виплати), по-друге у науковому обґрунтуванні сучасної методики нарахування доходних виплат і по-третє у проведенні облікової систематизації всіх можливих утримань з нарахованих доходних виплат. Подальші дослідження можуть бути спрямовані на

уніфікацію облікових моментів щодо нарахування доходних виплат персоналу і пов'язаних із виникненням податкових і страхових зобов'язань.

Джерела та література:

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 26. Виплати працівникам (затв. МФУ 28.10.2003. № 601).
2. Зубілевич С. Я., Кравченко І. Ю., Прокопенко О. О., Школьніков Д. Г., Юревич Н. С. Посібник з бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності підприємствами України : За національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку / Агентство США з Міжнародного Розвитку. – 3 вид., перероб. та доп. – К., 2002. – 472 с. – (Проект реформи бухгалтерського обліку та аудиту в Україні). – 472 с.
3. Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» № 996 XIV-ВР від 16.07.1999 р.
4. Податковий кодекс України: Електронний ресурс : <http://sfs.gov.ua/nk/>
5. Лазаренко Д. О. Концептуальні засади системи обробки інформації в управлінні персоналом / Матеріали І міжнародної науково-практичної конференції «Проблеми і перспективи соціально-економічного розвитку» – Сімферополь ПФ НУБПУ «КАТУ» 14-15 травня 2012,
6. Лазаренко Д. О., Сіренко С. В. Обліково-правові аспекти нарахування виплат персоналу / Ученые записки Крымского инженерно-педагогического университета (выпуск 10) (Экономические науки), Симферополь, 2007, С. 167–169.
7. Лазаренко Д. О. Проблемы применения современной методики начисления заработной платы / Питання розвитку економіки та менеджменту в ХХІ столітті: Мат. міжвузівської наук.практ. конф. – Слов'янськ, 11 квітня 2007р. С. 69–72.

Нехайчук Д.В., Нехайчук Ю.С.

УДК 338.462

ПРО ДЕЯКІ ІНСТРУМЕНТИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ДОМОГОСПОДАРСТВ ЯК ДЖЕРЕЛА ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Анотація. У науковій статті розглянуто питання функціонування домогосподарств, з боку споживача та виробника матеріальних благ та суспільних послуг. Узагальнено ключові функції домогосподарств в частині фінансового забезпечення суспільного добробуту. Здійснено висновки, що система оподаткування доходів фізичних осіб є регулятором рівня доходів домогосподарств, обсягів їх заощаджень та економічної поведінки.
Ключові слова: державне регулювання, домогосподарства, фінансове забезпечення, оподаткування, споживання, розвиток.

Аннотация. В научной статье рассмотрены вопросы функционирования домохозяйств со стороны потребителя и производителя материальных благ и общественных услуг. Обобщены ключевые функции домохозяйств в части финансового обеспечения общественного благосостояния. Сделаны выводы о том, что система налогообложения доходов физических лиц является регулятором уровня доходов домохозяйств, объемов их сбережений и экономического поведения.

Ключевые слова: государственное регулирование, домохозяйства, финансовое обеспечение, налогообложение, потребление, развитие.

Summary. The author study the functioning of households from the consumer and producer of wealth and public services. There are summarizes the key features of households in terms of financial support of public welfare. The main role in the activities of households as economic agents belongs to their production and mediation functions.

The household demand is one of the most important components of aggregate demand for the final good.

The author believes that the household is a major economic actors in society.

It is proved that the household concentrated socio-economic aspects of the life where the foundation is family.

The conclusion is made that the system of taxation of natural persons is a regulator of the level of household income, the size of their savings and economic behavior.

Proved that the levy – the exclusive right of the state apparatus. It is the state represents the interests of the whole population in the relevant territory and collects fees for services meets the needs of citizens g-tax payers.

Keywords: government regulation, households, financial security, taxation, consumption and development.

Вступ. Суттєві трансформації в соціумі, системі суспільних відносин, що відбулися за останні 20 років, значно вплинули ключові аспекти діяльності вітчизняних домогосподарств. Вони самостійно визначають параметри своєї економічної поведінки і несуть фінансову відповідальність за прийняті ними рішення. Існування численних фактів безкомпенсаційних втрат домогосподарств у процесі вкладення заощаджень; відсутність цивілізованого ринку інвестицій із дієвими механізмами державного гарантування вкладених ресурсів і мотиваційних чинників; неузгодженість рішень регуляторів призводить до зниження рівня інвестиційної активності. При цьому потенційно фінанси домогосподарств можуть відігравати важливу роль у забезпеченні попиту та пропозиції на ринку інвестицій.

Постановка завдання. Мета статті. Домогосподарства постають одним з головних та найменш досліджуваних суб'єктів економічних відносин. Окремі аспекти діяльності домогосподарств досліджували такі вчені, як А. Вагнер, І. Кулішер, А. Сміт, Д. Рікардо, Д. Стігліц, Д. Хікс. Сучасні підходи функціонування сектора домогосподарств викладені в працях таких відомих сучасних вітчизняних та зарубіжних науковців, як Д. Б'юкенен, Д. Гелбрейт, Е. Лібанова, В. Мадібура, С. Тютюнникова.

Разом з тим, на сьогодні відсутні спеціальні комплексні дослідження щодо проблем оподаткування доходів домогосподарств як інструменту державного регулювання фінансового забезпечення розвитку.

Отже, метою наукової статті є визначення сутності домогосподарств, складу фінансових ресурсів, що можуть бути у їхньому розпорядженні, які могли б формувати інвестиційний потенціал і виступати як засіб